

MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR



FOMENT
de la MEMÒRIA
POPULAR

En el contingut d'aquesta exposició
hi han col·laborat:
Joan Aurich, Francesc Comas, Ramon Fontdevila,
Josep Huguet, Ignasi Perramon i Joan Maria Serra.
Agraïments: Família Estrada-Carbonell per la cessió de
materials de l'arxiu personal de Ramon Estrada i Carbonell.
Producció editorial: Carme Pujol i Josep Vall.
Correcció lingüística: Anna Simó.

Amb el suport de



1 MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR ELS PRECEDENTS

El 20 de novembre del 1975 va morir el dictador Franco. A Manresa, les activitats dels barris i entitats, dels moviments obrers i dels partits catalanistes clandestins i les darreres actuacions repressives del règim van marcar aquell any.

Quins en foren els precedents? Un cop superats els anys més negres de misèria i repressió, del 1939 al 1959, Manresa i el Bages des del 1960 al 1974, com també Catalunya, aprofitaren la lleugera tolerància de la dictadura que volia congraciarse amb una Europa occidental espantada per la consolidació del comunisme a l'Est i també en molts dels nous estats descolonitzats. Alhora, l'arribada del turisme, juntament amb un desenvolupament industrial retardat i un primer accés a la societat de consum (electrodomèstics, cotxe...) van anar acompanyats d'una florida d'iniciatives culturals en català: creació d'Òmnium Cultural, noves editorials que publicaven multitud d'assajos i novel·les, discogràfiques que difonien el boom de la Nova Cançó i cantants que es prodigaven en recitals arreu del país. Entitats manresanes com els centres excursionistes, CineClub, l'escoltisme, els esplais o les agrupacions folklòriques, també contribuïen a l'activisme cívic.

Als inicis de la dècada del 1970, als barris de la ciutat, fruit de moviments reivindicatius per a la seva millora, apareixen les primeres gestores d'associacions de veïns. I arran del Judici de Burgos a militants bascos (tardor de 1970) es produïren les primeres concentracions. També es bustiaren octavetes sobre el significat de l'Onze de Setembre o el Primer de Maig. S'organitzaven en la clandestinitat alguns partits polítics: PSUC, Unió Socialista del Bages, PSC, PSAN, CDC, UDC, Partit Carlí, que, juntament amb entitats i gent d'Església, confluïen en l'Assemblea del Bages fundada el març de 1971 a l'església de Camps, amb el

següent programa: Llibertats i drets, Amnistia, Estatut d'Autonomia com a pas a l'exercici del dret d'autodeterminació; i solidaritat amb els pobles ibèrics. En aquest període hi hagué un increment de les lluites obreres al si de moltes empreses per les millores laborals; i des de la clandestinitat s'acabaren ocupant llocs de representació del Sindicat vertical únic.

La repressió franquista s'exercia sistemàticament, prohibint actes, censurant cançons, posant multes i detenint persones. I molts cops amb tortures i presó, com es trobaren diversos militants vinculats al moviment obrer, a l'Assemblea de Catalunya o al Comitè de Solidaritat (1973).



▲ 20 de novembre de 1975. Portada del diari Manresa: «Franco ha muerto».
ARXIU COMARCAL DEL BAGES

▲ 24 de novembre de 1975. Crònica al diari Manresa de l'enterrament de Franco i de la proclamació de Joan Carles com a rei jurant els principis del Movimiento Nacional.
ARXIU COMARCAL DEL BAGES

2 MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR ELS BARRIS

El Franquisme final, en una època de desenvolupament econòmic, es distingí per activar obres d'envergadura com la carretera Abrera-Manresa, inaugurada el 1975. O bé per impulsar iniciatives públiques de construcció de barris per acollir la població procedent de la immigració.

Davant les greus mancances en serveis de molts d'aquests barris, molta gent va lluitar per superar-les. Manresa havia assolit els 66.207 habitants, quan el 1960 eren 52.216.

Diverses organitzacions polítiques clandestines, especialment la Unió Socialista del Bages (USB) i el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) es van implicar en l'associacionisme veïnal, com també membres de l'Hermandad Obrera d'Acció Catòlica (HOAC) al costat de gent de sindicats com Comissions Obreres (CCOO).

Les primeres associacions de veïns que aconseguiren la legalització van ser la de la Barriada Mion-Puigberenguer (1971) i del Xup (1973). També comptaven amb gestores veïnals els barris de la Font dels Capellans, Sagrada Família, Plaça de Catalunya, Carretera de Santpedor, les Escodines, Poble Nou i Carretera Vic-Remei.

Moltes d'aquestes gestores serien legalitzades com a associacions de veïns els anys següents a la mort del dictador, malgrat les dificultats que els va posar Ramon Soldevila, alcalde franquista de Manresa fins al 3 de novembre de 1975, i després com a subgovernador civil de Barcelona fins al 1977.

Aquesta empenta associativa tenia, com a objectiu bàsic, lluitar per una colla de serveis que el franquisme no havia sabut proporcionar. Exemples d'aquestes

lluites, foren la mobilització dels veïns de la Barriada Mion-Puigberenguer per aconseguir la urbanització dels carrers del barri, molts d'ells sense asfaltar; la lluita dels veïns de la Plaça de Catalunya per aconseguir una llar d'infants; la reivindicació dels veïns de la Font dels Capellans davant les nombroses deficiències que presentaven els pisos inaugurats el juliol del 1975 pels aleshores prínceps Joan Carles i Sofia. O la solució a les comunicacions amb Manresa dels barris del Xup i de Sant Pau.



▲ 14 de juliol. Inauguració del barri pel príncep Joan Cares. ARXIU A. QUINTANA



▲ 14 de juliol. Inauguració del barri pel príncep Joan Carles. ARXIU A. QUINTANA



▲ 24 d'agost. Informació al diari Manresa sobre el nou barri de la Parada, impulsat per la Caixa d'Estalvis de Manresa. ARXIU COMARCAL DEL BAGES



▲ 11 de novembre. Informació al diari Manresa sobre els veïns del barri de la Font dels Capellans, que s'organitzaren en associació per reivindicar millores. ARXIU COMARCAL DEL BAGES



▲ 23 de desembre. Portada del diari Manresa amb la inauguració de la carretera Manresa-Abrera, amb la presència del president de la Diputació, Juan Antonio Samaranch, i del governador en funcions, Ramon Soldevila. ARXIU COMARCAL DEL BAGES

3 MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR LA CULTURA

Dins de la pluralitat d'actes habitual, molts d'ells prenen un contingut catalanista i democràtic; per exemple, els recitals de cançó catalana. Entitats esportives o associacions de veïns organitzen recitals de Lluís Llach i de Raimon, acompanyats per músics manresans com Manel Camps o Santi Arisa, que el 1975 enregistren amb el grup Fusioon el seu darrer disc Minorisa.

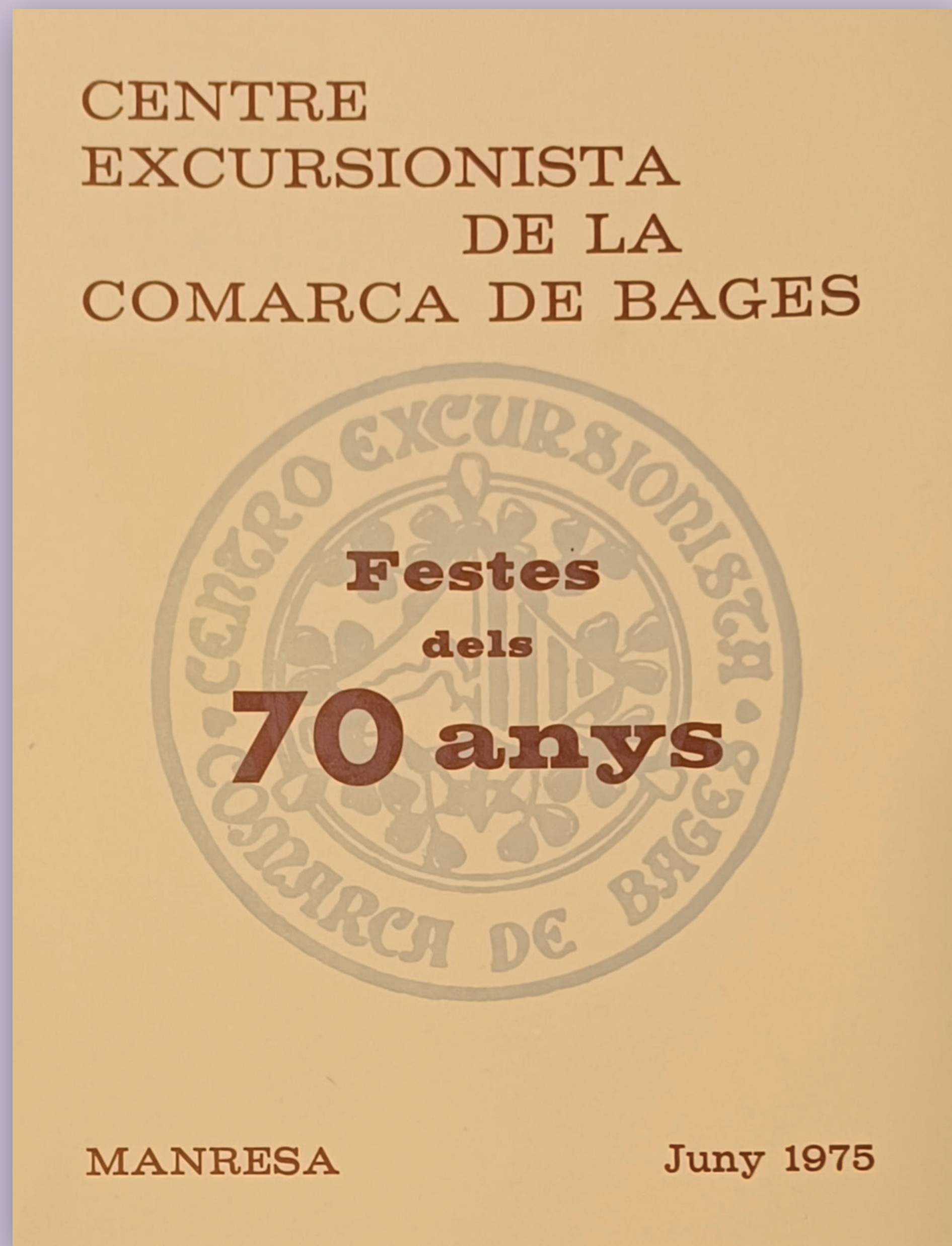
Els artistes en català també actuen a sales comercials com la discoteca Mannix, que va programar Núria Feliu i, per la festa major, La Trinca.

En paral·lel a l'oferta dels set cinemes de Modest Padró i la Sala Loyola, CineClub tingué una programació de cinema social i polític, acompanyada de col·loquis que desbordaven la censura imperant. Aquesta només havia afluïxat en temes eròtics; fou l'època del «destape».

El Centre Excursionista del Bages celebrava el 70 aniversari i organitzava l'expedició Wakhan 75 a l'Afganistan. La nedadora Montserrat Majó va ser proclamada millor esportista de 1974. Entitats folklòriques i sardanistes multiplicaven les seves activitats. Així com les del món de la música clàssica. El febrer tenia lloc a la Seu l'audició de l'oratori «El Pessebre» de Pau Casals, mort dos anys abans. La proposta de les entitats per erigir-li una estàtua al Passeig fou derivada temps després, per l'ajuntament franquista, cap al Parc de Puigterrà.

Aquell any es gestà el Secretariat d'Entitats, impulsat per Òmnium Cultural, com a punt de trobada i coordinació (1975-77). Se celebrava el 500 aniversari del primer llibre imprès en català, que va comportar la desfilada per Manresa de la gent més representativa de la intel·lectualitat catalana. Òmnium multiplicava els cursos de català; alguns s'oferiren en poques escoles primàries. De forma discreta, es començà a preparar la celebració del Congrés de Cultura Catalana al Bages, que volia ser un balanç de les fortaleeses i debilitats del país i una plataforma de reivindicació.

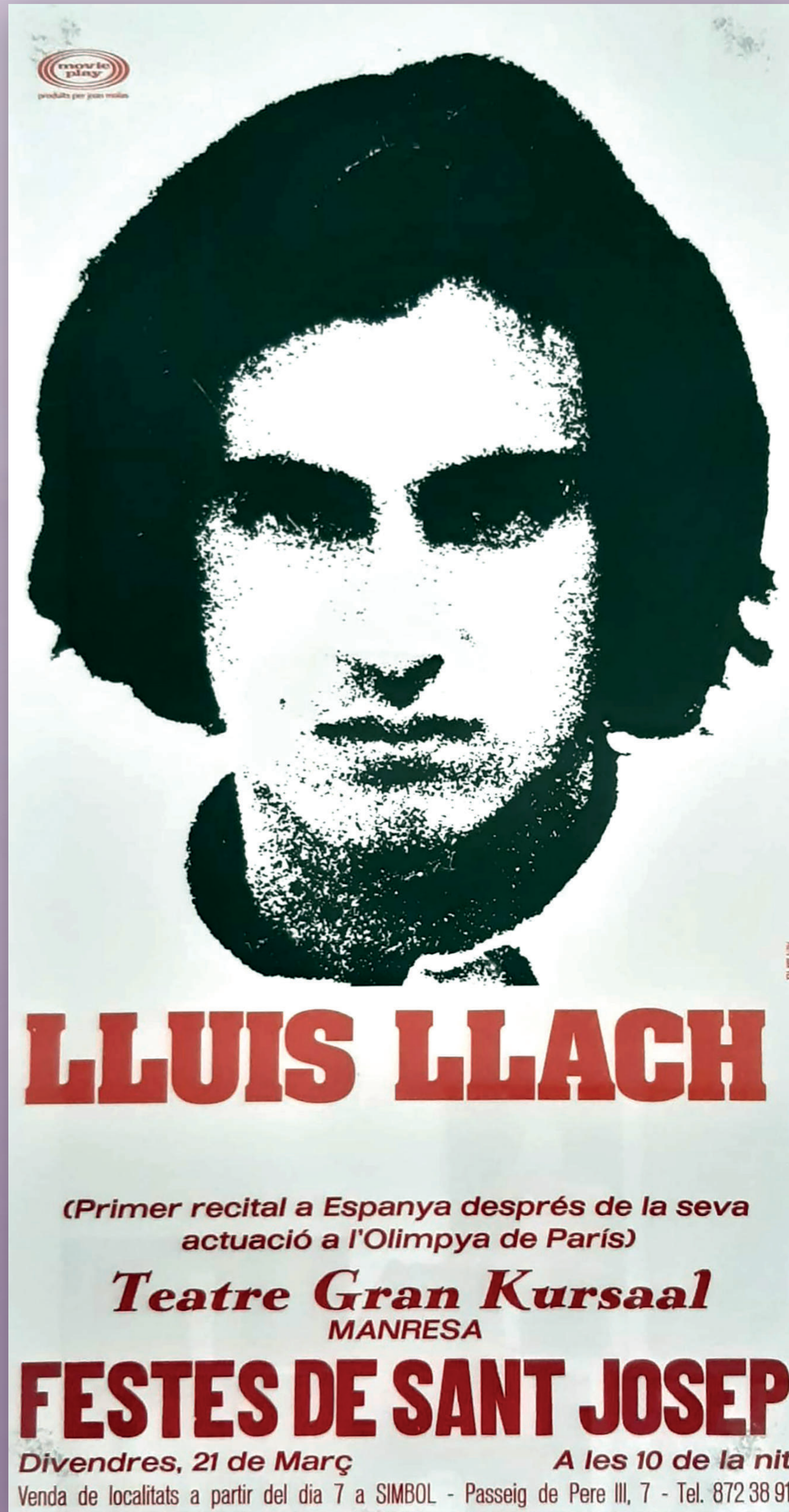
Es començaven a constituir associacions de pares i mares que, juntament amb l'organització clandestina de mestres, promovien reivindicacions a favor d'una escola pública, democràtica, laica i catalana. Era l'any on s'inauguraven el nou col·legi de les Vedrunes i un nou aulari a la Rial. L'escola Flama anunciava que faria el BUP. I amb pressupost públic s'accelerava la construcció del Francesc Barjau o reformes al Bages.



▲ Juny. Programa de commemoració dels 70 anys del Centre Excursionista del Bages (CEB).



▲ 1 d'agost. Portada del setmanari Canigó, monogràfic sobre el Bages. Hi surten entrevistats o hi signen articles molts impulsors d'entitats i militants de partits clandestins.



▲ 27 de març. Cartell del recital de Lluís Llach, organitzat pels veïns del Poble Nou, el primer a l'Estat després de l'actuació a l'Olimpia de París.

4 MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR

LA POLÍTICA

El 1975, els vencedors de la Guerra Civil continuaven amb les seves festes: el 24 de gener, data d'ocupació de Manresa pels franquistes, i el 18 de juliol, data de la sublevació militar contra la República. Hi intervenien: Movimiento Nacional, Asociación de Ex Combatientes, Falange Española, Sección Femenina de la Falange, Organización Juvenil Española i Guardia de Franco.

Però tot i la repressió policial, cada vegada hi havia més gent que s'oposava a la dictadura. Actuava l'Assemblea del Bages en la clandestinitat que agrupava els partits «il·legals»: PSUC, USB, PSC, PSAN, CDC, UDC, Partit Carlí i organitzacions sindicals, cristians de base i independents. El seu programa era: Llibertats, Amnistia i Estatut d'Autonomia com a pas a l'autodeterminació.

El febrer es va celebrar, al Tribunal de Orden Público de Madrid, el judici contra quatre manresans de la Comissió de la Solidaritat de suport als represaliats a qui el fiscal demanava dos anys de presó, encara que finalment van ser-ne absolts.

El maig, en diverses grans empreses de Manresa i el Bages com a tot Catalunya, CCOO va impulsar candidatures unitàries a les eleccions sindicals franquistes, i les van guanyar àmpliament.

L'octubre va caure l'aparell de propaganda del PSUC a Manresa, i això va provocar la detenció de vint-i-cinc persones, comunistes i de les Plataformes Anticapitalistes, i la recerca i captura de quatre més que van poder fugir. Aquestes detencions van anar acompanyades de pallisses i tortures als detinguts a la caserna de la Guàrdia Civil de Manresa.

Al mateix temps, la situació econòmica no era gens bona: el creixement econòmic s'havia aturat i es va agreujar la crisi del tèxtil al Bages; a més a més, la fàbrica Pirelli —la més gran de Manresa, amb dos mil treballadors—, al juny, va anunciar un expedient

de crisi. Tot això va provocar acomiadaments i fallides empresarials i va fer créixer la conflictivitat laboral.

El 3 de novembre, l'alcalde franquista Ramon Soldevila va ser nomenat subgovernador civil de Barcelona sota el mandat del ministre Rodolfo Martín Villa. L'11 de novembre va prendre possessió el nou alcalde, Ramon Roqueta. Era la preparació, a escala local, de la transició davant la mort imminent del dictador, el 20 de novembre.



▲ Madrid, 18 de febrer de 1975. Sortida del judici del TOP amb Joan Badia a primera fila, Ignasi Perramon al mig de la segona i Herminia Torra a dalt a la dreta. ARXIU PERRAMON-PARCEIRAS



▲ Informació al diari Manresa sobre la detenció de militants del PSUC, CCOO, Plataformes capitalistes i membres d'HOAC, JOC i USB el 9 d'octubre de 1975. Alguns van ser torturats a la caserna de la Guàrdia Civil. La portada del diari Manresa és molt posterior als fets. ARXIU COMARCAL DEL BAGES



▲ 18 d'octubre de 1975. Informació a la portada del diari Manresa sobre la proposta d'alcaldia per a Ramon Roqueta, que hi seria fins a les eleccions municipals de 1979. ARXIU COMARCAL DEL BAGES

5 MANRESA 1975 L'ANY DE LA MORT DEL DICTADOR

CRONOLOGIA

HIVERN

CATALUNYA

Gener: Setmana de lluita contra l'encariment del cost de la vida convocada per l'Assemblea de Catalunya (clandestina).

Novament, els obrers de la SEAT han sortit al carrer del 7 al 15 de gener.

19 de febrer: a la Universitat de Bellaterra, 700 assistents entre estudiants i professors, sobre el tema «Universitat i qüestió nacional», centrat sobretot en l'ús oficial de la llengua catalana.

4 de març: el ple de l'Ajuntament de BCN es nega a aprovar una partida a favor del català. Comença una campanya de protesta contra els regidors del no.

Els partits del Barça esdevenen un clam amb algunes manifestacions posteriors a les Rambles, amb crits de «Visca el Barça i Visca Catalunya».

PRIMAVERA

Abril: S'inaugura el cicle de conferències «Les terceres vies a Europa» on destacats membres de l'oposició, encara clandestina, exposen els seus programes a l'ICESB.

2 de juny: detenció dels 10 d'Alaquià, que estaven constituint la Taula Democràtica del País Valencià.

Es succeeixen les suspensions de recitals de la Nova Cançó, entre els quals diversos casos de concerts de Lluís Llach.

7 de juny: assemblea d'intel·lectuals a Montserrat per analitzar l'estat de la cultura catalana, en el marc del Congrés de Cultura Catalana.

10 de juny: s'inaugura la Fundació Joan Miró a Barcelona.

12 de juny: declaració conjunta dels conferenciants del cicle «Les terceres vies a Europa» que es van impartir al Col·legi d'Advocats de Barcelona reclamant llibertats democràtiques, amnistia i autogovern. Són multats.

Proliferen els segrestos d'edicions de revistes: *Canigó*, *Oríflama*, *Destino*...

ESTIU

26 de juliol. Primera edició del Festival Canet Rock. 40.000 persones s'apleguen en un ambient de llibertat.

19 d'agost. atemptat contra la seu de Diario de Barcelona pels Grups d'Acció Sindicalista (GAS) d'extrema dreta.

28 d'agost. Aturades a *El Correo Catalán*, *Diario de Barcelona*, *Mundo Diario* i *Tele/Expres* i reunions a *La Vanguardia Española* en protesta pel consell de guerra contra el periodista Josep Maria Huertas Claveria per insults a l'exèrcit, perquè havia denunciat la relació de comandaments militars amb la gestió de prostíbuls.

Setembre: un grup de joves començarà un Servei Civil autogestionat (objectors de consciència) a l'Hospitalet de Llobregat.

Es multipliquen accions de protesta en contra de l'execució de militants bascos i d'extrema esquerra.

La consolidació de les diferents Convergències: Democràtica, Socialista i Reagrupament, faciliten, amb el seu ingrés, el relançament de l'Assemblea de Catalunya.

TARDOR

27 de setembre: afusellen a Cerdanyola del Vallès el militant d'ETA Txiqui, Jon Paredes Manot.

29 de setembre: a Barcelona, els GRAPO maten un membre de la policia armada.

18 octubre: Cinquena reunió Costa Brava organitzada pel Cercle d'Economia on la burgesia moderada es posiciona per un marc democràtic.

27 d'octubre: l'Assemblea de Catalunya fa una crida a rebutjar el continuisme joancarlista, a revocar tots els òrgans franquistes i a favor de la ruptura democràtica.

30 d'octubre: Recital de Raimon al Palau d'Esports de Montjuïc davant de 10.000 persones, que esdevé un clam per «Llibertat, amnistia, Estatut d'autonomia».

Octubre: Ramon Soldevila plega d'alcalde de Manresa i s'incorpora a l'equip del governador civil de Barcelona, Rodolfo Martín Villa, com a subgovernador.

3 de novembre: es produeix l'accident miner de Fígols, que deixa un balanç de 30 morts.

20 de novembre: Samaranch presideix un ple extraordinari de la Diputació de condol per la mort del dictador.

L'Assemblea de Catalunya publica un comunicat reclamant la via pacífica cap a un govern democràtic.

23 de desembre: onze partits catalans formen el Consell de Forces Polítiques de Catalunya

25 de desembre: Lluís Maria Xirinacs s'instal·la davant de la Model reclamant l'amnistia.

Al llarg de l'any, l'activitat dels cantants catalans contribueix al clima de revolta: actuació a l'Olimpia de París de Pi de la Serra, Maria del Mar Bonet, Lluís Llach amb el disc *Viatge a Itaca*. Es publiquen discos. Jaume Sisa: *Qualsevol nit pot sortir el sol*; Esquirols: *Fent Camí*, La Trinca: *Trincameron*, Nùria Feliu i els Guacamayos: *Escolta'm*, la i Batiste: *Chichoneras-Cat*.

ESTAT ESPANYOL

4 de febrer: La vaga (il·legal) d'actors a Espanya reivindica la reducció de la jornada laboral.

Febrer: Flexibilització del control de la nuesa al cine per part del Ministerio de Información y Turismo. Poc després, l'actriu María José Cantudo protagonitza el primer nu integral cinema espanyol en *La trastienda* del director Jordi Grau. S'inicia el *Destape*.

24 de març: Fernando Herrero Tejedor, ministre secretari general del Movimiento, nomena Adolfo Suárez vicesecretari general del Movimiento.

25 de març: el festival d'Eurovisió se celebra a Estocolm i Espanya defensa la cançó *Tú volverás* de Sergio i Estibaliz.

25 d'abril: estat d'excepció a Guipúscoa i Biscala.

14 de maig: en un tiroteig, moren tres membres d'un comando d'ETA i un tinent de la Guàrdia Civil a Gernika (Biscala).

Maig: Comissions Obreres guanya les eleccions sindicals en la majoria dels grans centres industrials.

11 de juny: a Madrid, un grup de forces polítiques, entre les quals destaca el PSOE, creen la Plataforma de Convergència Democràtica.

La mort d'Herrero Tejedor promou el retorn de Solís Ruiz al ministeri i la secretaria.

Es suspenen edicions de setmanaris espanyols com *Triunfo*, *Cambio 16*, *Doblón* i *Posible*.

7 de juliol: s'inaugura el Santuari de Torreciutat, centre espiritual de l'Opus Dei.

25 de juliol: a Guipúscoa i Biscala finalitza l'estat d'excepció.

2 d'agost: els GRAPO cometen el primer assassinat: el guàrdia civil Casimiro Sánchez García.

22 d'agost: Madrid, el govern aprova un dur decret llei antiterrorista, que comporta la restricció d'encara més llibertats i que aplicarà de forma retroactiva.

Setembre: estrena de *Furtivos* de José Luis Borau, amb Ovidi Montllor.

27 de setembre: a Hoyo de Manzanares, Cerdanyola del Vallès i Burgos hi afusellen tres membres del FRAP i dos d'ETA.

1 d'octubre: Madrid, per contrarestar la pressió internacional contrària, el règim convoca una gran manifestació de suport.

1 octubre: Nou atemptat dels GRAPO, moren quatre membres de la policia armada.

12 d'octubre: Madrid, Franco apareix en públic per darrera vegada en un acte a l'Instituto de Cultura Hispánica.

17 d'octubre: a Madrid s'hi celebra el darrer Consell de Ministres presidit per Franco.

Representants de la Unió Militar Democràtica clandestina fan diverses conferències de premsa a favor de la fi del règim.

23 d'octubre: una setmana després de patir el primer infart, s'emet el primer comunicat oficial en què es reconeix la malaltia de Franco.

28 d'octubre: per segona vegada, el príncep Joan Carles esdevé cap de l'estat interinament.

20 de novembre: mor el dictador Francisco Franco.

22 de novembre: Joan Carles de Borbó és proclamat rei d'Espanya per les Corts.

25 de novembre: indult als empresonats dels del 1972 de la direcció de Comissions Obreres.

26 de novembre: el rei Joan Carles I crea el senyoriu de Meirás, títol nobiliari, per a María del Carmen Polo.

10 de desembre: s'inicia a Madrid un ampli moviment vaguistic, principalment als sectors del metall i la construcció, que s'estén al llarg de tot el mes i de gener de 1976.

13 de desembre: es constitueix el primer Govern de la Monarquia, presidit per Arias Navarro i amb Fraga Iribarne com a figura més destacada.

MÓN

11 de febrer: al Regne Unit, Margaret Thatcher és triada presidenta del Partit Conservador britànic.

8 de març: l'Organització de les Nacions Unides proclama el Dia Internacional de la Dona.

21 de març: al Gran Buenos Aires (Argentina), la Triple A perpetra la massacre de Pasco contra militants de la Joventut Peronista.

26 de març: entra en vigència la Convenció sobre la Prohibició del Desenvolupament, la Producció i l'Emmagatzematge d'Armes Bacteriològiques (Biològiques) i Tòxiques i sobre la seva destrucció.

4 d'abril: als Estats Units, Bill Gates i Paul Allen funden l'empresa de programari Microsoft.

17 d'abril: a Cambodja, caiguda de Phnom Penh, a mans de la guerrilla dels Khmers Rojos liderats per Pol Pot. Comença una evacuació massiva, preludi del genocidi cambodjà.

30 d'abril: amb la caiguda de Saigon en mans dels comunistes, finalitza la guerra del Vietnam.

28 de maig: 15 països africans signen el Tractat de Lagos, creant la Comunitat Econòmica dels Estats d'Àfrica Occidental.

7 de juny: l'empresa japonesa Sony introdueix la gravadora de vídeo Betamax per a la venda al públic.

14 de juny: la Unió Soviètica llança la seva sonda Venera 9 amb destinació a Venus.

25 de juny: a Xile, la dictadura militar d'Augusto Pinochet deté la direcció política clandestina del Partit Socialista de Xile.

Eleccions democràtiques a Àustria, Dinamarca i Finlàndia amb victòria dels socialdemòcrates.

Juliol: estrena mundial de *Dersu Uzala* d'Akira Kurosawa.

Al llarg de l'estiu s'independentzen: Moçambic, Cap Verd, Comores, Sao Tomé i Príncepe, Nova Guínea.

12 de juliol: Al-Aaiun (Sàhara espanyol). Atemptat del Front Polisario contra Ahmed Uld Brahim Uld Bachir, procurador franquista a Corts, promarroquí.

30 de juliol: al Salvador, el coronel Carlos Humberto Romero ordena una massacre d'estudiants de la Universitat del Salvador.

1 d'agost: Conferència de Hèlsinki, o Conferència sobre Seguretat i Cooperació a Europa (CSCE).

20 d'agost: Estats Units llança la sonda Viking 1 a Mart.

2 de novembre: assassinen el director de cinema Pier Paolo Pasolini.

6 de novembre: invasió del Sàhara espanyol pel Marroc, pel que es va anomenar la Marxa Verda.

9 de novembre: Rabat, Hassan II anuncia la retirada de la Marxa Verda sobre el Sàhara.

14 de novembre: Se signa la Declaració de Madrid entre Espanya, Marroc i Mauritània, per la qual Espanya transfereix l'administració del Sàhara occidental.

19 de novembre: Miloš Forman estrena *Algú va volar sobre el niu del cucut*.

21 de novembre: es publica l'àlbum de la banda britànica Queen, *A Night at the Opera*, que inclou «Bohemian Rhapsody».

Novembre: Surinam i Angola s'independentzen.

25 de novembre: intent de cop d'Estat militar a Portugal, per tropes paracaigudistes rebels, amb el suport d'elements d'extrema esquerra.

18 novembre: Stanley Kubrick estrena *Barry Lyndon*.